

ODLOMAK IZ KNJIGE

Njegov odraz u nemirnim i tamnim jezerima bez dna, istim onakvim kakve je pamtio iz studentskih dana, spremnim da se začas od blagih i toplih pretvore u hladne i preteće, bio je nekako previše realističan i aktivan, zahtevajući da se perspektive zamene. Slika originala je prvo bila zabeležena, a zatim i uvučena u beskrajne dubine, u jednom trenutku potpuno gubeći vizuelni kontakt sa svojim izvorom i uzorom, da bi se nakon nekog vremena pojavila iz mraka zenica promenjena, sada ne više kao pasivna i sekundarna stvarnost čija životnost dolazi izvana, nego kao živa sugestija koja se projektuje u original od koga se pošlo. Jovan je bio samo polazna osnova za izgradnju sasvim nove stvarnosti, koja se kroz Mojsijevićevo posmatranje i razmišljanje oblikovala. Jovan se opirao užasnoj gravitacionoj sili svoje nekadašnje projekcije. "Jesi li siguran da si ti original?" kao da je govorila. Mojsijević jeste gledao u Jovana, ali ono što je video bilo je nešto drugo. Taj je proces bio kontrolisan ogromnim Mojsijevićevim orlovskim nosom, i potcrtan tankim usnama. Kosa je bila seda i proređena, a bore su, poput hijeroglifa, nosile poruku koju tek treba odgonetnuti. Ta poruka mora da je prilično daleko od one koju šalju oči, a verovatno je još udaljenija od onoga što izgovaraju usta, pomisli Jovan.

"Eto mene, eto Vas... Ko bi rekao? Nadam se da se ni Vi ni ja nećemo pokajati što se u ovo upuštamo. Iako deluje kao promišljen, moj poziv bio je više impulsivan nego racionalan. Obrazloženje, naknadno smišljeno, kao da je šče-

palo impuls u letu i organski sraslo sa njim. I nije ispalo loše, zar ne? Kako ste mi došli u misli? Sad o tome mislim kao o posledici susreta sa mojom kolegicom sa studija. Prva je u generaciji položila sve ispite i prva uzela temu za diplomski. Zaletela se kao skakačica u vis, vinula se, dostigla potrebnu visinu, ali... Nije otišla preko letvice nego je pala nazad, ispred prečke. Tada je rekla da je sa te visine ugledala nešto što ju je pokolebalo, što joj je ukazalo da treba da se vrati. Da još nije vreme. Većina nas to vidi kao priliku za novi početak, ali ona je letvicu videla kao granicu. Nije tačno znala da mi kaže kakva je to granica, ali je osetila da je njena misija ispred te granice. Nikada nije diplomirala. Ona je“, nagnuo se prema Jovanu značajno, „odustala od završnog koraka, ali nikada nije napustila fakultetske hodnike.“

Sad je već počeo da šapuće kao da pomenuta svakog časa može proći pored njegovog kabineta, razvaliti vrata i odneti ga u svoj veštičji brlog. Voleo je da pribegava tim dramskim efektima, iako ih je koristio vrlo nezgrapno i pre-naglašeno. Mislio je, valjda, da je to smešno i da će time razoružati sagovornika.

„Stalno im se vraća. Ona i danas njima luta, možda čak i u ovom trenutku šeta nekim od spratova. Da je diplomirala na vreme danas je mogla biti profesor, podučavati studente. Ili je mogla, kao i mnogi tada, da sa diplomom ode u Novi svet.“

Voleo je da Ameriku naziva Novim svetom. Nije je voleo, ali ga je užasno privlačila. Jovan tada još nije znao da sve što Mojsijević izgovori ima neki skriveni smisao. Pomen „Novog sveta“ dobiće puni smisao godinu dana kasnije, kada u automobilu sa automatskim menjačem, iznajmljenom

na aerodromu u Pittsburgu, bude išao u posetu jednom od nekoliko stotina Semjuela Lapova u Pensilvaniji.

„Ponekad mislim da je za nju bolje da, kao i mnogi slični njoj, zauvek batali fakultet i posveti se nečemu drugom. Da izađe više odavde i živi život! Ali ne, ona i dalje želi da ovo završi. Odnosno, ona i dalje želi da se ovde naslađuje znanjem koje je odavno prevazišla. Da ga prevrće, rastavlja, ponovo tumači, traži nove uglove gledanja, traži savršen odgovor. A toga nema. Igra je gotova, nema se više šta naučiti. Za odlaganje završetka ona danas, suprotno njenim nekadašnjim izjavama, krivi Fakultet, njegovu upravu, profesore. Naokolo priča kako bi u idealnom svetu ona odavno trebalo da je već stekla diplomu, ali da joj je loš sistem obrazovanja to onemogućio.”

Njegov pogled odjednom prestade da bude staklast, koncentracija psihičke energije više nije bila ka unutra, na sopstvene misli i prošlost, nego se prebaci na Jovana. Oči mu zasjaše i Jovan oseti da se povezuje sa njim. “Ali, pustimo to. Ovde se sada radi o Vama. Vaša bi pravilna odluka mogla mnogo toga da promeni.”

Nastade tišina sa velikim znakom pitanja u vazduhu. Višesmislenost poslednje rečenice bila je zbunjujuća. Mojsijević kao da je sve što je prethodno rekao zaboravio, i onom malom broju poveznica sa prethodnim govorom dao sasvim drugačiji ton i smisao. Nešto je prezupčilo u njegovom izlaganju, iskočilo iz ležišta.

“Vašu situaciju vidim kao nedorečenu. A dorečenost bi, po meni, došla sa diplomom. Zato smatram da treba da diplomirate. Naravno, od Vas zavisi. Ja sam tu kao podsticaj i vodič, ali Vi ćete morati da zapnete. Neko bi rekao da je sa diplomom isto kao i bez nje. Može biti. Ali, Vi naslućujete da

se sa njom zatvara staro poglavlje i otvara jedan potpuno drugi svet.“

Gađao je, naravno, Jovanove neuralgične tačke. I pogađao ih. Ali, Jovan nije želeo da prizna da ga Mojsijevićeva priča pogađa. Ne odmah. Morao se opirati. Morao je mazohistički uživati u parališućim posledicama propuštenih šansi. Morao se sažaljevati. Morao se kajati. Nije uradio ono što je trebalo, kada je trebalo. Sada sebe kažnjava, a time i sve oko sebe. Ceo je Kosmos, činilo se pre mnogo godina, zavisio od Jovanovog diplomskog, Taj je diplomski bio zacrtan u zvezdama. Diplomski je bio neophodan da bi Kosmos mogao da ispuni svoju misiju. Jovan mu je jurio u susret. Golf loptica stajala je na ivici poslednje rupe.

Do susreta nije došlo. Loptica nije ubačena. Kosmos je zašljajfovaio u mestu. I kao da još šljajfuje. Ali, ne odustaje.

„Ne znam da li imam snage i volje. Ne znam ni koju bih temu izabrao.“

Stari profesor je kao zver osetio kolebanje žrtve i spremno odgovorio na prve znake nesigurnosti. „Tema se nameće sama od sebe. Ako se sećate, uvek sam Vam govorio da je najbolje baviti se samim sobom.“

„A šta je to kod mene toliko zanimljivo da bi bilo predmet diplomskog rada?“ upita Jovan. To je pitanje bilo odraz i nade, i strepnje.

Mojsijević se zadovoljno nasmeši jer je naveo žrtvu da sama dođe na odstrel. Kao da je poslušno sledila misli predatora i činila ono što on želi. „Šta mislite o temi: „Konstruisanje idealnog modela nesvršenog diplomca: sistematizacija osnovnih faktora koji utiču na odustajanje od diplomskog ispita.“

Godinu dana kasnije, Jovan bi možda, da je pisao roman, ovako opisao taj susret: Napolju je popodne počelo da se pretvara u več. To je period dana kada mala deca ne bi trebalo da spavaju jer će ih, prema narodnom verovanju, napasti demoni. Jovan se dobro sećao te lekcije iz Narodne religije. Vetra nije bilo, a studenti su polako počeli da se razilaze i da zaposedaju okolne kafiće. Na šestom spratu Filozofskog fakulteta odvijala se čudna borba za Jovanovu budućnost. U stvari, borba je u sferi autentičnih potreba već bila odlučena, tačnije, tamo je nije trebalo ni voditi: samo je trebalo ratifikovati sporazum. Ali, na putu do postizanja konsenzusa oko toga na nivou pojedinaca sa društvenim statusima, društvenom svešću i savešću, morali su biti srušeni mnogi zidovi navika, obaveza, konvencija, iracionalnosti i inercije. Sve ono što od čiste duše, putem osećanja ponosa i stida, stvara pripadnika, pobornika, sledbenika ili podanika. Za takvo rušenje, za doseganje celog Jovana, još nije bilo sazrelo vreme. Zato je ovo bio sukob niskog intenziteta. To je bila stara igra gde se karte drže nisko, ispod praga svesti parazitskih demona društvenosti. Igra u kojoj se karte pokazuju, ali se sadržaj u rukama ne komentariše, da se ne bi tom sadržaju dalo javno ustanovljeno značenje. U tišini se gubi i dobija, i igra napreduje, ne prekida se. Bilo koja neoprezna reč mogla bi igru, uvođenjem javnosti, pretvoriti u borbu. A borba je demonima prirodno okruženje. Oni bi onda zapalili svest, a sa njom i sve u međuvremenu izgrađene mostove. Zato je Mojsijević bio oprezan u dosezanju oaza u Jovanovoj svesti. Znao je da su one osetljive, da su njihovi integriteti i suvereniteti krhki. Išao je kao po jajima a Jovan je navijao za njega, ali ne

preterano svesno, jer je njegova svest još uvek bila "ničija zemlja".

Međutim, u tom trenutku, perspektiva koja je bila moguća sa godinu dana udaljenosti nije bila dostupna. Zato je Jovanu bilo potrebno bar deset sekundi da uhvati smisao Mojsijevićevih reči o naslovu, dok se ovaj kežio kao da je otkrio pećinu sa blagom. Jovan nije znao da se Mojsijević prilikom pripreme za ovaj sastanak dvoumio: da li da u ovom ključnom trenutku glumi dostojanstvenu nezainteresovanost ili romantičnu zapaljivost? Ovo drugo bilo mu je logičnije i svrsishodnije. Kada su Mojsijevićeve reči protumačene u njegovim sinapsama, Jovan je bio istovremeno i zapanjen, i oduševljen. Mojsijević je bio poznat kao neko ko potencira autorefleksivni (samoposmatrajući, samoanalizirajući i samoprosuđujući) pristup i teme koje su od ličnog značaja za samog autora, ali je ovaj predlog po svojoj smelosti prevažishao sve poznate predloge do sada. Bar se Jovanu tako činilo.

„Kako bi to moglo da se uradi? Hoćete da pišem o sebi?“

Lovina je praktično već utrčala u zamku. Zato se Mojsijević, iz položaja u kome je bio nagnut ka Jovanu, vrati u normalan položaj, sa ležernom distanciranošću nekoga ko je pohvatao konce moći u ovoj interakciji, i sada ih čvrsto drži.